

SIGILIUL DIVANULUI PRINCIPATULUI ȚĂRII ROMÂNEȘTI IMPRIMAT PE UN DOCUMENT DIN 1 MAI 1790

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Résumé: Dans l'article „Le sceau du Divan de la Principauté de Valachie imprimé sur un document du 1er mai 1790”, on présente, en utilisant la sigillographie, l'héraldique et la paléographie, deux documents de 1790, écrit en roumain, avec des caractères cyrilliques, ainsi que le sceau du Divan de la Principauté de Valachie de 1789, de forme ronde et imprimé à l'encre rouge.

Mots-clé: sceau, Divan de la Principauté de Valachie, document, sigillographie, héraldique.

La Arhivele Naționale Istorice Centrale¹ se află, printre altele, porunca Divanului Principatului Țării Românești, dată la București, în 1 mai 1790, către ispravnicii din județul Dâmbovița (fig. 2), prin care, în baza anaforalei mitropolitului Cosma² din 25 aprilie 1790 (fig. 1), să supună locuitorii de pe moșia Săcuieni a Mitropoliei Târgoviștei, să-și dea adetul pământului după obicei și să le ia cartea dată lor de Domnul Mavrogheni³, precum și adeverința dată de răposatul mitropolit și să le trimită la Divan. Atât anaforaua mitropolitului, cât și porunca Divanului au fost scrise, în mare parte, în limba română, cu caractere chirilice, dar și cu câteva cuvinte în slavonă. Cea din urmă a fost validată cu un sigiliu⁴ oval (36 × 32 mm), imprimat cu tuș roșu (fig. 3). În emblemă⁵ apare acvila bicefală⁶, cu capetele aureolate, cu limbile scoase, încoronată cu coroana imperială austriacă (a cărei cruce intră în legendă⁷ ca invocație simbolică), ținând în gheara dreaptă spada și sceptrul, în stânga globul crucifer⁸, purtând, pe piept și pe stomac, un scut de tip occidental de secol XX, dreptunghiular, cu talpa în ogivă, încărcat cu

¹ Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Mitropolia Țării Românești*, CLXXIII / 90.

² Cosma Popescu, mitropolitul Ungrovlahiei (1787–1792); Petcu, Lihănceanu, Pintilie, Crețu 2011, p. 57–58.

³ Nicolae Mavrogheni, domnul Țării Românești (1786–1790).

⁴ Sigiliul este amprenta rămasă pe suportul documentului (în ceară, hârtie, soluție de aur, tuș sau fum) în urma aplicării matricei sigilare ce poartă o emblemă și un text menit a individualiza posesorul; sigiliul este principalul mijloc de garantare a secretului și de asigurare a autenticității actului; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 213–218.

⁵ Emblemă=representarea gravată pe suprafața unui sigiliu; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 109.

⁶ Acvilă cu două capete.

⁷ Legendă=textul scris, de obicei la marginea spațiului sigilar, circular de la dreapta spre stânga, indicând numele și atributele posesorului; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 153.

⁸ Glob crucifer=sferă suprapusă de o cruce care se găsește în vârful coroanelor închise, în mâna unor personaje sau deasupra unor scuturi; este însemn al puterii suverane, atribut al suveranității. În heraldica românească globul crucifer este întâlnit în stemele Țării Românești, în armele Moldovei și armeriile statului român; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 127.

acvila redată cu aripile deschise, cea dreaptă plasată în fascie⁹, cea stângă în pal¹⁰ și mulată pe flancul senestru¹¹, cu corpul conturnat¹², cu capul întors spre dextra¹³, ținând în cioc o cruce așezată în pal; scutul este timbrat de o coroană închisă, terminată cu glob crucifer și dotată, în partea de sus, cu patru arce perlate convexe. În exergă¹⁴, mărginită la exterior de un oval liniar, este legenda scrisă în limba română, cu caractere chirilice: † PE(*cetea*): DIVANULUI: PRINȚIPATULU(*i*): ȚĂRII: RUMĂNEȘTI: 1789.

Redăm mai jos transcrierile și reproducerile celor două documente.

De la smereniia noastră către cinstitul Divan al Prințipatului Țării Rumânești

Anafora:

† Mitropolitul Târgoviștei are moșie în *sud*¹⁵ Dâmbovița ce să numește Săcuenii¹⁶, și lăcuitorii ce să află șazători pe dânsa nu să supun ca să-și facă claca și să dea dijma fânului *i*¹⁷ a porumbului și altor semănături după vechiul obicei, precum au fost dintru început și precum să urmează și la alte moșii după împrejur mănăstirești și boerești, ci stau cu împotrivire, semețindu-să numai într-o carte ce o au la mână de la Domnul Mavrogheni și într-o adeverință a răposatului starețului nostru ce le-au dat-o de mare silă. Ci fiindcă să pricinuește mare pagubă mitropoliei și totdeauna acești numiți lăcuitori fac ceea ce vor ei și stau cu împotrivire omului mitropoliei ce iaste orânduit purtător de grijă, rugăm cinstitul Divan ca să facă strașnică poruncă către dumnealor boerii ispravnici ai județului să-i supue pe acești numiți lăcuitori spre a da adețul pământului, după obicei, ce vor fi avut înainte vreame până când li s-au dat această carte de la Domnul Mavrogheni și după câte vor fi dând și acum alți lăcuitori împrejureni după alte moșii mănăstirești și boerești, și să li să ia și aceale sinenuri¹⁸ de la mâna lor, ca să nu mai stea cu împotrivire obiceiului pământului, că va fi cu păcat să rămâe mitropoliei isterisită de dreptul său.

Cosma al Ung<rovlahiei>.

1790 aprilie 25.

⁹ Fascia=piesa onorabilă a scutului obținută prin trasarea a două linii orizontale în centrul scutului; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 186.

¹⁰ Palul=piesa onorabilă a scutului obținut prin trasarea a două linii verticale în centrul scutului; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 186.

¹¹ Senestru=termen indicând poziția spre stânga. În heraldică, noțiunea de stânga-dreapta se referă la poziția scutului, nu la cea a privitorului, deci invers decât în accepțiunea obișnuită; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 212.

¹² Conturnat=se spune: 1) despre animale sau despre capete de animale care privesc spre stânga scutului; 2) de chevron atunci când vârful este întors spre partea stângă a scutului; Maigne 1860, p. 229.

¹³ Dextra=termen prin care se indică poziția unei mobile în scut, la dreapta; în heraldică poziția dreapta-stânga este inversă decât în accepțiunea curentă; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 100.

¹⁴ Exergă=spațiul de la marginea câmpului sigilar, de obicei cuprins între două sau mai multe cercuri (ce pot fi liniare, șnurate, perlate, etc.), în care se gravează textul legendei; *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982, p. 111.

¹⁵ Județul.

¹⁶ Azi Săcueni, comuna Gura Ocniței, jud. Dâmbovița; vezi Bâzgan 2004, p. 88.

¹⁷ Și.

¹⁸ Sineturi=documente.

De la Divanul Principatului Țării Românești

Poruncă către ispravnicii ^{ot}¹⁹ ^{sud}²⁰ Dâmbovița

Veți vedea anaforaoa ce au dat la Divan prea Sfinția Sa părintele mitropolit, pentru care Divanul vă poruncește ca pe acei lăcuitori să-i faceți a fi următori și supuși la cele drepte obiceiuri ale moșii spre a-și da adetul lor la Sfânta mitropolie după obiceiul ce au avut mai nainte, până li s-au dat acea carte la mână și după cum dau și alți împrejurași dupe alte moșii du prinprejur mănăstirești ⁱ²¹ boerești. Și acea carte ce au la mână dă la Domnul Mavrogheni, cum și acea adeverință a răposatului părintelui mitropolit ce de silă și de nevoe le-au dat, luându-le, să le trimiteti la Divan.

1790 maiu 1, București

ENZENBERG²²

F<eld>. M<areșal>. Lietn<ant>. <m.p.>

....

Merkelius²³ <m.p.>

Izvoare:

Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Mitropolia Țării Românești*.

Surse

Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Mitropolia Țării Românești*.

Bibliografie:

- Bâzgan 2004 = Melentina Bâzgan, *Indicatorul localităților medievale din Țara Românească până la 1831*, Cartea Universitară, București, 2004.
- Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* 1982 = *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- Iorga 1911 = N. Iorga, *Ceva despre ocupațiunea austriacă în anii 1789–1791*, extras din „Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice”, seria II, tom XXXIII, București, 1911, p. 211–265 + VII pl.
- Maigne 1860 = W. Maigne, *Abrégé méthodique de la science des armoiries suivi d'un glossaire des attributs héraldiques, d'un traité élémentaire des ordres des chevalerie et de notions sur les classes nobles, les anoblissements, l'origine des noms de famille, les preuves de noblesse, les titres, les usurpations et la législation nobiliaires*, Paris, Garnier frères, Libraires-Éditeurs, 1860.
- Petcu, Lihănceanu, Pintilie, Crețu 2011 = Marcu Petcu, Nicolae Lihănceanu, Adrian Pintilie, Ramona-Anca Crețu, *Pagini din istoria monahismului ortodox în revistele teologice din România. Personalități*, București, Editura Bibliotecii Naționale a României, Putna, Editura Mitropolit Iacov Putneanu, 2011

¹⁹ Din.

²⁰ Județul.

²¹ Și.

²² Generalul Enzenberg, fost guvernator al Bucovinei; vicepreședinte al Divanului; Iorga 1911, p. 221.

²³ Agentul împărătesc Merkelius, translator; Iorga 1911, p. 221–222.

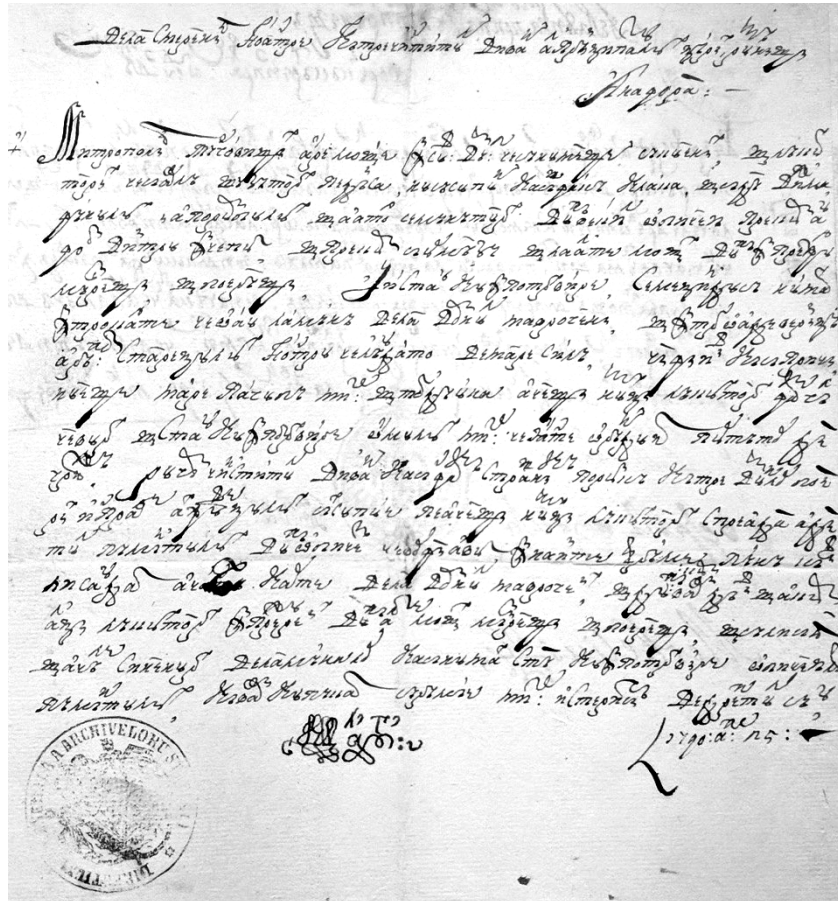

Fig. 1. Anaforaua mitropolitului Cosma din 25 aprilie 1790.

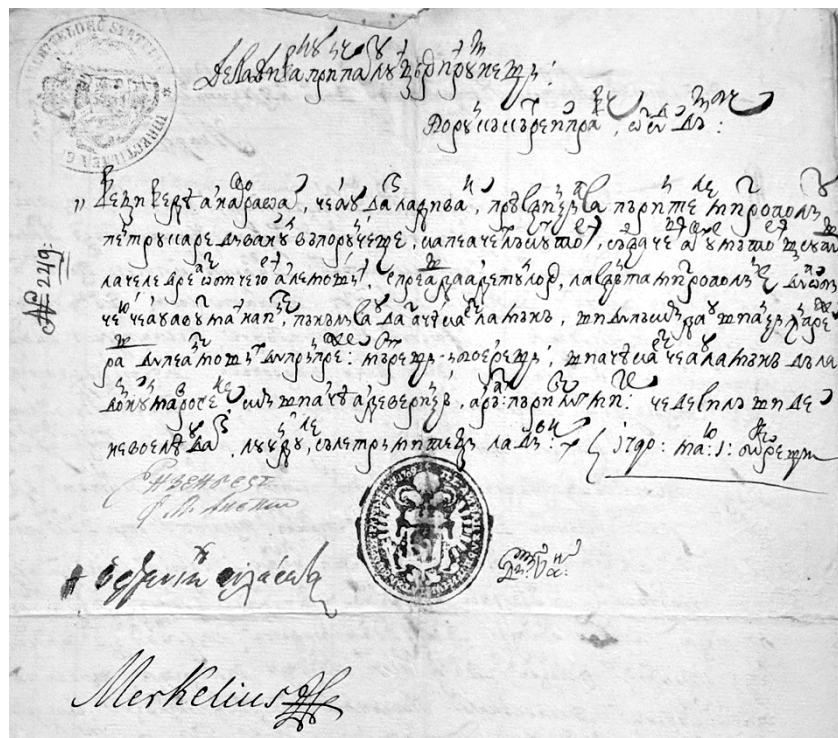

Fig. 2. Porunca Divanului Principatului Țării Românești din 1 mai 1790.

Fig. 3. Sigiliul Divanului Principatului Țării Românești (1789).